

ПЕРЕДМОВА	6
РОЗДІЛ 1. ПРОБЛЕМНЕ ПОЛЕ ІСТОРІЇ КУЛЬТУРИ	8
1.1. Місце історії культури у генезі культурологічного знання	9
1.2. Історія культури у структурі суміжних дисциплін.	15
1.3. Визначення терміну «культура». Культура та природа	21
1.4. Культура і цивілізація	25
1.5. Функції культури.	27
1.6. Різновиди класифікації культур.	32
1.7. Методичні підходи до розуміння природи культури.	41
1.8. Єдність і локальність культурно-історичного процесу	43
1.9. Вітчизняна та зарубіжна культурологія	51
<i>Список рекомендованої літератури до 1 розділу</i>	58
РОЗДІЛ 2. ТЕОРЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ЕТНОКУЛЬТУРИ	59
2.1. Культурно-історична динаміка етнічних спільнот: плем'я, народність і нація	59
2.2. Різноманіття ознак етносу. Етнос і раса	65
2.3. Чинники формування та буття етносу.	71
2.4. Специфіка етнокультурних цінностей.	73
2.5. Традиція як підґрунтя етнокультури. Ритуал, обряд, звичай.	76
2.6. Проблема трансляції культури в етносах різних типів	79
2.7. Національне і загальнолюдське в культурі та бутті етносу.	84
<i>Список рекомендованої літератури до 2 розділу</i>	85
РОЗДІЛ 3. ДЖЕРЕЛА ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ	86
3.1. Архаїчні культури на території України	86
3.2. Скіфські культурні джерела	102
3.3. Антична епоха в українському контексті	109
3.3.1. Загальна характеристика культури Античності	109
3.3.2. Музика античних держав.	118
<i>Список рекомендованої літератури до 3 розділу</i>	120

ПЕРЕДМОВА	6
РОЗДІЛ 1. ПРОБЛЕМНЕ ПОЛЕ ІСТОРІЇ КУЛЬТУРИ	8
1.1. Місце історії культури у генезі культурологічного знання	9
1.2. Історія культури у структурі суміжних дисциплін.	15
1.3. Визначення терміну «культура». Культура та природа	21
1.4. Культура і цивілізація	25
1.5. Функції культури.	27
1.6. Різновиди класифікації культур.	32
1.7. Методичні підходи до розуміння природи культури.	41
1.8. Єдність і локальність культурно-історичного процесу	43
1.9. Вітчизняна та зарубіжна культурологія	51
<i>Список рекомендованої літератури до 1 розділу</i>	58
РОЗДІЛ 2. ТЕОРЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ЕТНОКУЛЬТУРИ	59
2.1. Культурно-історична динаміка етнічних спільнот: плем'я, народність і нація	59
2.2. Різноманіття ознак етносу. Етнос і раса	65
2.3. Чинники формування та буття етносу.	71
2.4. Специфіка етнокультурних цінностей.	73
2.5. Традиція як підґрунтя етнокультури. Ритуал, обряд, звичай.	76
2.6. Проблема трансляції культури в етносах різних типів	79
2.7. Національне і загальнолюдське в культурі та бутті етносу.	84
<i>Список рекомендованої літератури до 2 розділу</i>	85
РОЗДІЛ 3. ДЖЕРЕЛА ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ	86
3.1. Архаїчні культури на території України	86
3.2. Скіфські культурні джерела	102
3.3. Антична епоха в українському контексті	109
3.3.1. Загальна характеристика культури Античності	109
3.3.2. Музика античних держав.	118
<i>Список рекомендованої літератури до 3 розділу</i>	120

РОЗДІЛ 4. КУЛЬТУРА КИЇВСЬКОЇ РУСІ	121
4.1. Загальна характеристика періоду Київської Русі	121
4.2. Особливості розвитку культури Київської Русі	122
4.3. Джерела вивчення культури Київської Русі	125
4.4. Вплив християнства на розвиток давньоруської культури... ..	126
4.5. Писемність і освіта	127
4.6. Наукові знання	131
4.7. Мистецтво	141
4.8. Музичні надбання старокиївської культури	154
<i>Список рекомендованої літератури до 4 розділу</i>	157

РОЗДІЛ 5. УКРАЇНСЬКА КУЛЬТУРА В ЕПОХУ ВІДРОДЖЕННЯ ТА РЕФОРМАЦІЇ (XIV—XVII СТ.)	158
5.1. Діалог та взаємодія національних культур в Речі Посполитій	160
5.2. Утвердження бароко в українському мистецтві	165
5.3. Формування освіти	170
5.4. Література	173
5.5. Музика Відродження та бароко	175
<i>Список рекомендованої літератури до 5 розділу</i>	180

РОЗДІЛ 6. УКРАЇНСЬКЕ КУЛЬТУРНЕ ЖИТТЯ В ЕПОХУ ПРОСВІТНИЦТВА	181
6.1. Світоглядні засади епохи Просвітництва	181
6.2. Становлення освітньої системи на Україні	183
6.3. Стильові і жанрові особливості архітектури та образо- творчого мистецтва XVIII ст.	189
6.4. Українська література	194
6.5. Музичне життя України	196
<i>Список рекомендованої літератури до 6 розділу</i>	204

РОЗДІЛ 7. УКРАЇНСЬКА КУЛЬТУРА XIX СТ	205
7.1. Соціокультурні перетворення XIX ст	205
7.2. Художня культура України XIX ст	208
7.3. Музика XIX ст	220
<i>Список рекомендованої літератури до 7 розділу</i>	228

РОЗДІЛ 8. УКРАЇНСЬКА КУЛЬТУРА XX СТОЛІТТЯ	229
8.1. Українська культура початку XX ст	229
8.2. Національно-культурне піднесення 20—30-х років	231

РОЗДІЛ 4. КУЛЬТУРА КИЇВСЬКОЇ РУСІ	121
4.1. Загальна характеристика періоду Київської Русі	121
4.2. Особливості розвитку культури Київської Русі	122
4.3. Джерела вивчення культури Київської Русі	125
4.4. Вплив християнства на розвиток давньоруської культури... ..	126
4.5. Писемність і освіта	127
4.6. Наукові знання	131
4.7. Мистецтво	141
4.8. Музичні надбання старокиївської культури	154
<i>Список рекомендованої літератури до 4 розділу</i>	157

РОЗДІЛ 5. УКРАЇНСЬКА КУЛЬТУРА В ЕПОХУ ВІДРОДЖЕННЯ ТА РЕФОРМАЦІЇ (XIV—XVII СТ.)	158
5.1. Діалог та взаємодія національних культур в Речі Посполитій	160
5.2. Утвердження бароко в українському мистецтві	165
5.3. Формування освіти	170
5.4. Література	173
5.5. Музика Відродження та бароко	175
<i>Список рекомендованої літератури до 5 розділу</i>	180

РОЗДІЛ 6. УКРАЇНСЬКЕ КУЛЬТУРНЕ ЖИТТЯ В ЕПОХУ ПРОСВІТНИЦТВА	181
6.1. Світоглядні засади епохи Просвітництва	181
6.2. Становлення освітньої системи на Україні	183
6.3. Стильові і жанрові особливості архітектури та образо- творчого мистецтва XVIII ст.	189
6.4. Українська література	194
6.5. Музичне життя України	196
<i>Список рекомендованої літератури до 6 розділу</i>	204

РОЗДІЛ 7. УКРАЇНСЬКА КУЛЬТУРА XIX СТ	205
7.1. Соціокультурні перетворення XIX ст	205
7.2. Художня культура України XIX ст	208
7.3. Музика XIX ст	220
<i>Список рекомендованої літератури до 7 розділу</i>	228

РОЗДІЛ 8. УКРАЇНСЬКА КУЛЬТУРА XX СТОЛІТТЯ	229
8.1. Українська культура початку XX ст	229
8.2. Національно-культурне піднесення 20—30-х років	231

8.3. Українська культура в час Другої Світової Війни	243
8.4. Українська культура повоєнного періоду та 50–90-х рр.	244
8.5. Музична культура ХХ ст	251
<i>Список рекомендованої літератури до 8 розділу</i>	<i>255</i>

**РОЗДІЛ 9. НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНЕ ВІДРОДЖЕННЯ
ТА КУЛЬТУРА УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ**

9.1. Культурні процеси в Україні після здобуття незалежності	257
9.2. Сучасний стан розвитку культури	259
<i>Список рекомендованої літератури до 9 розділу</i>	<i>267</i>

**РОЗДІЛ 10. КУЛЬТУРНО-СУСПІЛЬНЕ ЖИТТЯ
УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ**

10.1. Глобалізаційні процеси у суспільстві	269
10.2. Етнічна ідентичність	271
10.3. Специфіка формування української діаспори.	273
10.4. Духовна консолідація українців у діаспорі.	277
10.5. Збереження етнонаціональної культури українцями в діаспорі	280
10.6. Художня культура української діаспори.	280
<i>Список рекомендованої літератури до 10 розділу</i>	<i>283</i>

Іменний покажчик	285
Предметний покажчик	289
Теми рефератів	291
Тести	293
Питання до самоконтролю	299
Словник	300

8.3. Українська культура в час Другої Світової Війни	243
8.4. Українська культура повоєнного періоду та 50–90-х рр.	244
8.5. Музична культура ХХ ст	251
<i>Список рекомендованої літератури до 8 розділу</i>	<i>255</i>

**РОЗДІЛ 9. НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНЕ ВІДРОДЖЕННЯ
ТА КУЛЬТУРА УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ**

9.1. Культурні процеси в Україні після здобуття незалежності	257
9.2. Сучасний стан розвитку культури	259
<i>Список рекомендованої літератури до 9 розділу</i>	<i>267</i>

**РОЗДІЛ 10. КУЛЬТУРНО-СУСПІЛЬНЕ ЖИТТЯ
УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ**

10.1. Глобалізаційні процеси у суспільстві	269
10.2. Етнічна ідентичність	271
10.3. Специфіка формування української діаспори.	273
10.4. Духовна консолідація українців у діаспорі.	277
10.5. Збереження етнонаціональної культури українцями в діаспорі	280
10.6. Художня культура української діаспори.	280
<i>Список рекомендованої літератури до 10 розділу</i>	<i>283</i>

Іменний покажчик	285
Предметний покажчик	289
Теми рефератів	291
Тести	293
Питання до самоконтролю	299
Словник	300

У полікультурному і багатонаціональному світі особливої актуальності набуває науковий підхід до вивчення історії української культури. Важливе значення має формування у майбутніх фахівців адекватної моделі вітчизняної культури, оскільки лише вона може забезпечити успішну орієнтацію і толерантне співіснування серед політичних, конфесійних та інших соціокультурних відмінностей у процесі розбудови правової держави. Важливим вектором розвитку у даному напрямку є підготовка кадрів усіх спеціальностей з відповідної культурологічною готовністю, що забезпечить для України величезний резерв та потенціал у демонстрації взірців демократичної культури та цінностей громадянського суспільства.

Вивчення людського суспільства через його культуру надзвичайно актуальне у наш час, оскільки сьогодні стало очевидним, що лише економічні та політичні характеристики не можуть дати повного розуміння соціальних явищ. Аналіз духовних цінностей, що переважають у тому чи іншому суспільстві, допомагає виявити не тільки рівень його розвитку, але й зрозуміти, чому те чи інше суспільство живе так, а не інакше.

Саме ця позиція авторського колективу стала лейтмотивом представленого навчального посібника. Його особливість полягає у тому, що він є своєрідною компенсацією нестачі гуманітарних знань, так необхідних сучасній молоді для формування естетичних поглядів особистості і усвідомлення важливості духовної сфери соціального буття. Вивчення культури як суспільного явища допоможе пояснити численні процеси духовного і соціального життя, надасть можливість систематизувати, класифікувати та впорядкувати велике розмаїття форм людської діяльності.

Навчальна дисципліна «Історія української культури» відкриває цикл гуманітарних дисциплін, що викладаються у ВНЗ. Вона дає уявлення про роль і знання культури у соціальному житті, знайомить з численними пам'ятками української культури, досягненнями українських митців в Україні та за її межами.

У полікультурному і багатонаціональному світі особливої актуальності набуває науковий підхід до вивчення історії української культури. Важливе значення має формування у майбутніх фахівців адекватної моделі вітчизняної культури, оскільки лише вона може забезпечити успішну орієнтацію і толерантне співіснування серед політичних, конфесійних та інших соціокультурних відмінностей у процесі розбудови правової держави. Важливим вектором розвитку у даному напрямку є підготовка кадрів усіх спеціальностей з відповідної культурологічною готовністю, що забезпечить для України величезний резерв та потенціал у демонстрації взірців демократичної культури та цінностей громадянського суспільства.

Вивчення людського суспільства через його культуру надзвичайно актуальне у наш час, оскільки сьогодні стало очевидним, що лише економічні та політичні характеристики не можуть дати повного розуміння соціальних явищ. Аналіз духовних цінностей, що переважають у тому чи іншому суспільстві, допомагає виявити не тільки рівень його розвитку, але й зрозуміти, чому те чи інше суспільство живе так, а не інакше.

Саме ця позиція авторського колективу стала лейтмотивом представленого навчального посібника. Його особливість полягає у тому, що він є своєрідною компенсацією нестачі гуманітарних знань, так необхідних сучасній молоді для формування естетичних поглядів особистості і усвідомлення важливості духовної сфери соціального буття. Вивчення культури як суспільного явища допоможе пояснити численні процеси духовного і соціального життя, надасть можливість систематизувати, класифікувати та впорядкувати велике розмаїття форм людської діяльності.

Навчальна дисципліна «Історія української культури» відкриває цикл гуманітарних дисциплін, що викладаються у ВНЗ. Вона дає уявлення про роль і знання культури у соціальному житті, знайомить з численними пам'ятками української культури, досягненнями українських митців в Україні та за її межами.

Особливістю цього навчального предмету є те, що вивчення суспільства пов'язано із заглибленням у світ його мистецтва, літератури, духовних цінностей. Історія української культури дає можливість осягнути як єдиний комплекс: живопис, поезія, релігія та інші сфери творчості того чи іншого народу, робить доступним осягнення глибин його естетичних пристрастей та вподобань у конкретний історичний період.

Навчальний посібник до вивчення дисципліни «Історія української культури» підготовлено на допомогу студентам-бакалаврам вищих навчальних закладів освіти III та IV рівнів акредитації. Він містить у собі теоретичні матеріали, контрольні запитання до кожної теми, обов'язкову і додаткову літературу.

Отже розділи, пропонованого навчального посібника, мають на меті ознайомити студентів з історією української культури. Посібник рекомендовано викладачам та студентам ВНЗ, усім, хто цікавиться проблемами української культури.

Навчальний посібник є результатом роботи авторського колективу: Павлова О. Ю. — передмова, розділ 1, 2; Мельничук Т. Ф. — підрозділи: 4, 7, 3.3.2., 4.8., 5.5., 6.5., 7.3., 8.5.; Грищенко І. В. — розділ 10; Панталієнко В. В. — розділ 8, 9; Сироватський С. А. — розділ 5, 6; Мисюра Т. М. — розділ 3.

Особливістю цього навчального предмету є те, що вивчення суспільства пов'язано із заглибленням у світ його мистецтва, літератури, духовних цінностей. Історія української культури дає можливість осягнути як єдиний комплекс: живопис, поезія, релігія та інші сфери творчості того чи іншого народу, робить доступним осягнення глибин його естетичних пристрастей та вподобань у конкретний історичний період.

Навчальний посібник до вивчення дисципліни «Історія української культури» підготовлено на допомогу студентам-бакалаврам вищих навчальних закладів освіти III та IV рівнів акредитації. Він містить у собі теоретичні матеріали, контрольні запитання до кожної теми, обов'язкову і додаткову літературу.

Отже розділи, пропонованого навчального посібника, мають на меті ознайомити студентів з історією української культури. Посібник рекомендовано викладачам та студентам ВНЗ, усім, хто цікавиться проблемами української культури.

Навчальний посібник є результатом роботи авторського колективу: Павлова О. Ю. — передмова, розділ 1, 2; Мельничук Т. Ф. — підрозділи: 4, 7, 3.3.2., 4.8., 5.5., 6.5., 7.3., 8.5.; Грищенко І. В. — розділ 10; Панталієнко В. В. — розділ 8, 9; Сироватський С. А. — розділ 5, 6; Мисюра Т. М. — розділ 3.